



Kouluun vai palvelujen äärelle? – Kuinka fuksit positioivat itsensä yliopistoon

Hanna Koivisto, Katri Komulainen & Hannu Rätty

Selvitimme tutkimuksessamme nykypäivän massoittuneeseen, uusliberalistiseen ja digitalisoituvaan yliopistoon saapuvien uusien opiskelijoiden tulkintoja opintojen alkuvaiheesta ja vertaistuen merkityksestä. Tarkastelimme sitä, millä tavoin ensimmäisen vuoden opiskelijat rakentavat kertomuksissaan käsitystä itsestään yliopisto-opiskelijoina, millaisena opintojen alkuvaihe näyttäytyy fuksin näkökulmasta sekä sitä, millaisia merkityksiä ainejärjestö ja yliopisto yhteisönä laajemminkin opiskelijoiden kertomuksissa saavat. Tutkimusaineistomme muodostui 64 ensimmäisen vuoden opiskelijan vastauksista puolistrukturoituun opintojen alkuvaihetta koskevaan kirjoituskutsuun. Käsittelimme aineistoa pieninä kertomuksina ja hyödynsimme identiteetin ulottuvuuksien, kategorioiden ja positioinnin käsitteitä. Opiskelijoiden tuottamista pienistä kertomuksista erottui useita itsen asemoinnin tapoja, jotka nimesimme perinteisen akateemisen, asiakkaan, koululaisen ja vierailijan positioiksi. Erilaiset tavat positioitua olivat yhteydessä erilaisiin kategorioihin. Esimerkiksi kertomuksissa perinteisestä akateemisesta ja koululaisfuksista niin sanottu ”hyvän opiskelijan” kategoria oli yhteneväinen, mutta kirjoittajan suhde siihen rakentui erilaiseksi. Asiakkaan positioista käsin kertomuksissa rakennettiin opiskelusta instrumentaalista ”omaa projektia”. Vierailijan positioista tarkasteltuna suhde opintoihin ja opiskeluympäristöön esittäytyi kokonaisuudessaan ristiriitaisena. Pohdimme tuloksien merkitystä yliopisto-opintojen alkuvaiheen ymmärtämisen sekä alkuohjauksen kehittämisen kannalta.

Johdanto

Tämä tutkimus on osa laajempaa hanketta, jonka ensimmäisessä vaiheessa tutkittiin yliopiston yhteisöjen merkitystä uuden opiskelijan ryhmäytymisessä (Koivisto ym. 2017). Käsillä olevan tutkimuksen tavoitteena on tarkastella sitä, millä tavoin ensimmäisen vuoden opiskelijat, yliopiston kielellä fuksit, rakentavat kertomuksissaan käsitystä itsestään yliopisto-opiskelijoina, millaisena opintojen alkuvaihe näyttäytyy fuksin näkökulmasta

sekä sitä, millaisia merkityksiä ainejärjestö ja yliopisto yhteisönä laajemminkin opiskelijoiden kertomuksissa saavat.

Yliopisto-organisaatio on ollut viime vuosikymmeninä maailmanlaajuisesti suurten muutosten keskellä (Ylijoki & Ursin 2013). Myös Suomessa yliopistokoulutuksen tehtävät ja painotukset ovat olleet muutoksessa. Viime vuosisadan alkupuolen humboldtilaisen sivistysihanteen mukaisesta itsenäiseen ajatteluun kasvattamisesta (Tirronen 2005, 77) painopiste siirtyi yhteiskunnallisen ja alueellisen eriarvoisuuden lievittämiseen osana hyvinvointivaltioprojektia (Nori 2011, 11). Opintoaikojen pituuteen ja tutkintojen työelämäsoveltuvuuden parantamiseen alettiin kiinnittää huomiota 1970-luvun tutkinnonuudistuksessa (Plamper & Laalo 2017). Yliopisto-opiskelijoiden määrän kasvun myötä siirryttiin massojen koulutusorganisaatioihin, ja vuoden 2010 yliopistolain myötä sekä valtio että muut rahoitustahot ovat tulleet yhä voimakkaammin mukaan koulutussuunnitteluun.

Yliopistoympäristön muutosten myötä opiskelijoille tarjottavat ihanteetkin ovat vaihtuneet. Tämän voi huomata muun muassa merkittävän akateemisen tradition, yliopiston rehtorien lukuvuoden avajaispuheiden sisällöissä, joissa viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana painottuvat markkinamuotoisuus ja tehokkuusvaatimukset (Plamper & Laalo 2017). Vähemmän on kuitenkin tutkittu sitä, millaisia ihanteita itse opiskelijat opiskelusta ja ”hyvistä” yliopisto-opiskelijoista luovat. Lisäksi yliopistomuutoksien vaikutuksia on tutkittu lähinnä yliopiston henkilökunnan kannalta (Ylijoki & Ursin 2013; Rinne & Jauhiainen 2012), vaikka ne kohdistuvat myös opiskelijoihin. Opiskelijoita koskeva keskustelu käydään paljolti hallinnon näkökulmasta, ja se kohdistuu opiskelunopeuteen tai opiskelun oletettuun tehostumukseen (Silvonen 1996).

Tehokkuusvaatimukseen liittyy myös yhteiskunnallinen keskustelu yliopisto-opintojen vaikutuksesta työllistettävyyteen (Komulainen ym. 2015; Siivonen ym. 2016; Siivonen & Isopahkala-Bouret 2016) ja yrittäjyyteen (Räty ym. 2019; Laalo ym. 2019). Sekä työllistettävyys- että yrittäjyyskeskustelut korostavat yksilön omaa vastuuta ja ominaisuuksia yhteiskunnan rakenteiden ja käytänteiden sijaan (Fejes 2008; Fejes 2010).

Yhteiskunnallisen työllistettävyysdiskurssin myötä yliopisto-organisaatio nähdään yhä enemmän koulutuspalveluiden tuottajana, ja osa opiskelijoista onkin omaksunut asiakkaan aseman (Read ym. 2006) haluten ”vastinetta rahoilleen” maksamistaan lukukausimaksuista (Tomlinson 2017). Kaikki opiskelijat eivät kuitenkaan asemoidu asiakkaiksi. Esimerkiksi Tomlinsonin (2017) brittiläisessä tutkimuksessa osa haastatelluista suhtautui ristiriitaisesti asiakkuuteen ja osa koki sen aivan vieraana itselleen. Kun suomalaiset aikuisopiskelijat määrittelivät itsensä itseohjautuvina asiakkaina, nuoremmat opiskelijat puolestaan näyttäytyivät paljon tukea ja ohjausta tarvitsevina koululaisina (Siivonen & Filander 2020). Ylöstalo (2014) puolestaan havaitsi, että yliopisto-opiskelijat pyrkivät yhtäältä uusliberalismin hengessä rakentamaan itsestään aktiivisia työntekijäkansalaisia, mutta toisaalta tällaiset minuuden rakentamisen vaateet tuottivat myös reaktioita. Yrittäjyyteen työllistymisen muotona suomalaiset opiskelijat suhtautuvat melko varautuneesti, sillä vain alle 10 % piti yrittäjyyttä itselleen todennäköisenä uravaihtoehtona (Räty ym. 2019).

Maailmanlaajuisen yliopistomuutoksen kanssa limittäin on Suomessa 2000-luvulla tehty monia, yksittäisinä ehkä vähämerkityksisiä, mutta kokonaisuutena opiskelijan elämään suuresti vaikuttavia opintososiaalisia muutoksia. Näitä ovat esimerkiksi opinto-oikeuden rajaaminen, opintotukikuukausien lukumäärän vähittäinen vähentäminen, kuukausittaisen opintopistemäärän minimivaatimusten kasvattaminen sekä opintolainahyvityksen maksaminen, mikäli opiskelija valmistuu tavoiteajassa (Kela 2020). Samaan aikaan teknologian nopean kehityksen ja digitalisoitumisen tuomat opetuksen uudet muodot (esim. käänteinen

oppiminen, sähköiset tentit, etäopiskelu) ovat muuttaneet opiskelujärjestelyjä sekä opiskelun tapoja (Poutanen ym. 2015; Sandström & Nevgi 2017).

Aikaisemmassa tutkimuksessamme havaitsimme, että opiskelijayhteisöissä aktiiviset opiskelijat näkevät suhteellisen yksimielisesti tavallisen, jollain lailla prototyyppisen opiskelijan edelleen olevan kampuksella opiskeleva, nuori ja perheetön yksilö (Koivisto ym. 2017). Opiskelijoiden aktiivisuus kanavoituu suurelta osin ainejärjestöjen kautta, jotka ovat Suomessa opiskelijoille tärkeitä viiteryhmiä. Niiden toiminta käynnistyi yliopistoissa 1960-luvulta alkaen, ensin yhteishengen luomisen mutta myöhemmin myös opintopolitiikan merkeissä, ja ainejärjestöistä on tullut yliopistoyhteisön merkittävä toimija (Vilkuna 2013). Ainejärjestöjen roolia yliopistomuutoksessa ei ole juuri tutkittu, joskin niiden toimintaa onkin tarkasteltu ainejärjestöjen omissa historiikeissa (esim. Green ym. 2009).

Tutkimusten mukaan ensimmäinen opiskeluvuosi on opintojen jatkoon kannalta erityisen merkityksellinen (Kurri 2006; Rautopuro & Korhonen 2011; Tinto 2006, 2016). Tiedetään, että ensimmäisenä opiskeluvuonna sosiaalinen opiskelijayhteisöön integroituminen on yhtä merkityksellistä kuin tiedollinen akateemiseen ympäristöön kiinnittyminenkin (Wilcox ym. 2005). Opintojen aikana tapahtuu myös merkittävää identiteetin rakentumista (Kouvo ym. 2009). Ylijoki (1998) havaitsi, kuinka eri akateemisten oppiaineiden yhteisöt muodostavat erilaisia akateemisia heimoja omine heimokulttuureineen, joihin opiskelijat opintojen kuluessa identifioituvat. Korhonen ja Toom (2017) puolestaan korostavat positiivisen minäkäsityksen, itsearvostuksen ja alkavan asiantuntijaidentiteetin lisäksi kuulumisen tunteen merkitystä opiskelijan hyvinvoinnille. Tutkimuksestamme opiskelijayhteisön tavoista vastaanottaa ja liittyy uusi opiskelija ryhmän jäseneksi kävi ilmi, että sekä akateeminen että opiskelijayhteisö alkavat heti ensimmäisenä opiskelupäivänä rakentaa yhteisyyttä ja menneitä sekä tuottaa erottelevia luokitteluja ja kokemuksia sisä- ja ulkoryhmistä. Sekä yliopiston viralliset että epäviralliset yhteisöt auttavat opiskelijaa muodostamaan ympärilleen sisäkkäisten ryhmien kokonaisuuden, eräänlaisen sipulin (Koivisto ym. 2017). Aina näin ei kuitenkaan tapahdu, sillä jopa kymmenesosa opiskelijoista kertoo kokevansa yksinäisyyttä ja yli viidennes ilmoittaa, ettei tunne kuuluvansa mihinkään opiskelijaryhmään (Kunttu ym. 2016).

Suomessa opintojen alkuvaiheen institutionaalisenä tukena toimii alkuohjaus, johon tärkeänä osana kuuluu vanhempien opiskelijoiden toiminta vertaistuutoreina (Koivisto ym. 2017). Lisäksi kunkin oppiaineen ainejärjestö tarjoaa aktiivisesti epävirallista mutta organisoitunutta tukea. Käytännössä yliopistoyhteisön virallinen ja epävirallinen toiminta ovat pitkälti limittäisiä, ja myös tuutoroinnissa on mukana sekä henkilökuntaa (opettajatuutorit) että opiskelijoita (vertaistuutorit, jatkossa tässä artikkelissa tuutorit). Vertaisuuden ajatellaan antavan tuutoreille kykyä samaistua uuden opiskelijan maailmaan (Skaniakos ym. 2011).

Yliopisto-opintojen alku on muutoksien keskelläkin säilynyt erityisenä elämäntapavaiheena. Zittoun ym. (2013) kuvaavat elämäntapavaiheita, joita voi kutsua termeillä murros, siirtymä tai taitekohta. Elämäntapavaiheelle on heidän mukaansa tyypillistä, että se asettaa kyseenalaiseksi yksilön totutut toiminta- ja ajattelumallit: syntyy tarve oppimiselle, uusien merkitysten löytämiselle sekä uudenlaisen identiteetin rakentamiselle. Kaikissa elämäntapavaiheissa elämäntapahtumat johtuvat aina sekä yksilön että tämän ympäristön välisestä dynaamisesta suhteesta samalla kun sosiaalinen kehystämisen ohjaa valikoimaan ja rajaamaan mihin puoliin tätä suhdetta kiinnitämme huomiota (Zittoun ym. 2013). Määrittelemme tutkimuksessamme opintojen alun elämäntapavaiheeksi, joka jäsentyy myös siirtymisenä aiemmasta elämäntapavaiheesta (esimerkiksi koulun, työelämän tai työttömyyden) merkityksenannon kehyksestä toiseen, yliopiston ja opiskelijuu-

den merkityksenannon kehukseen (Goffman 1959; Zittoun ym. 2013). Tällaisessa siirtymävaiheessa kertomusten avulla rakennetaan siltaa menneestä tulevaan ja neuvotellaan samalla käsityksestä itsestä ja omasta identiteetistä uudessa elämäntilanteessa ja merkityksenannon kehyksessä.

Tarkastelemme siis tässä tutkimuksessa ensimmäisen vuoden yliopisto-opiskelijoiden yliopiston yhteisöille, opiskelulle ja itselleen opiskelijana antamia merkityksiä tilanteessa, jossa näemme yliopiston muuttuneen massoittuneeksi, uusliberalistiseksi (Fejes 2008) ja digitaalista teknologiaa monin keinoin hyödyntäväksi (esimerkiksi Nevgi 2017) koulutusorganisaatioksi, jossa oppiminen ja työnteko voivat suurelta osin tapahtua paikasta riippumattomina (Rytönen & Korpinen 2015). Opiskelijajoukko on kasvaessaan myös muuttanut taustoiltaan ja elämäntilanteiltaan yhä monimuotoisemmaksi (Nori 2011).

Pienten kertomusten näkökulma identiteettiin

Elämänkulun narratiivinen tutkimus lähtee ajatuksesta, että elämää ja sen kulkua voidaan eritellä metaforisina kertomuksina (Bamberg 2010; Bamberg 1997). Perinteisen narratiivisen psykologian käsityksen (esim. McAdams 1985) mukaan yksilö alkaa myöhäisnuoruudessa ja varhaisessa aikuisuudessa konstruoida elämänsä toisiinsa kietoutuvina ja kehittyvinä tarinoina. Niistä muodostuu hänen narratiivinen identiteettinsä, joka puolestaan luo hänen elämänsä merkityksen ja yhtenäisyyden tunnetta. Tätä yhden määrävän ison kertomuksen (big story) näkökulmaa haastaa ns. pienten kertomusten näkökulma (Bamberg 2010; Bamberg & Georgakopoulou 2008). Pienten kertomusten lähestymistavassa ei pyritäkään tavoittamaan yhtä, vakiintunutta elämäntarinaa, vaan pikemminkin jotain tarkoitusta varten vuorovaikutuksessa luotuja, tilannesidonnaisia ja ajassa muuttuvia tulkintoja. Georgakopoulou (2015) mukaan pienten kertomusten tutkimus pitää merkittävänä sitä, että moniääninen kerronta ja sen merkityksiä uudistava luonne tunnustetaan kaikessa narratiivisessa toiminnassa. Myös Depperman (2013a, 2013b) näkee ongelmallisena, ettei narratiivisen identiteetin käsitteessä ole riittävästi huomioitu identiteetin muodostuksen kontekstisidonnaisuutta.

Identiteetin rakentamista voidaan Bambergin (2010) mukaan tarkastella kolmen ulottuvuuden kautta, jotka ovat 1. itsen jatkuvuus ja muutos etenevän ajan ja elämän keskellä, 2. samuus ja yhteisyys vs. erilaisuus ja ulkopuolisuus suhteessa toisiin sekä 3. yksilön toimijuus ja toiminnan kohteena oleminen. Identiteetin rakentaminen on jatkuvaa neuvottelua näillä ulottuvuuksilla, mihin sisältyy väistämättä myös ristiriitoja suhteessa moraalisiin arvoasetelmiin. Bambergin tähän tutkimusyhteyteen sopiva jaottelu on yksi tapa, jolla tässä tutkimuksessa analysoimme opiskelijoiden kirjoituksia.

Bambergin pienten kertomusten teoria edustaa narratiivista positiointiteoriaa. Positiointi tarjoaa vuorovaikutuksellisen ja tilannekohtaisen lähestymistavan identiteettiin (Depperman 2013a, 2013b). Positiointiteorian mukaan ihmiset asemoivat sanoillaan ja kertomallaan itsensä suhteessa muihin ja ympäröivään maailmaan (Van Langenhove & Harré 1999). Ihmisen toimien merkitys kerrotussa riippuu osaltaan toimijoiden tilannekohtaisista positioista (Harré ym. 2009), joita he ottavat suhteessa luomiinsa kategorioihin (Jokinen ym. 2012). Juhilan, Jokisen ja Suonisen (2012, 61) mukaan kategorian keskeisimpiä määreitä ovat toiminnot, luonnolliset ominaisuudet, motiivit, oikeudet, velvollisuudet, tiedot ja kompetenssit. Pienten kertomusten analyysissä onkin oleellista tunnistaa, että identiteetin neuvottelun kannalta tärkeää ei ole vain kerrotun sisältö vaan myös läpi kerronnan jatkuva positiointi toimintana (Hyvärinen ym. 2019).

Kategorisointi on siis oleellinen osa identiteetin rakentamista ja henkilöhahmojen positiointia kertomuksissa. Jokinen ym. (2012) muistuttavat, että identiteetin muodostamiseen käytettävät kategoriat sisältävät aina kulttuurisia oletuksia ja liittyvät myös moraalisiin kysymyksiin. Ne ovat siten olennaisia oman itsen ja toisten ihmisten määrittelyn välineitä. Myös Georgakopouloun ja Goutsos'in (2002) mukaan kerronnassa kuvataan kertojan tulkinta ja näkökulma sekä moraalinen arvio siitä, mitä kerrotaan. Tutkimus edustaa sosiaalista konstruktivismia, minkä vuoksi muun muassa kategorioiden käyttöä ei pidetä suoraviihtävänä todellisuuden kuvaamisena vaan aina ajasta ja yhteiskunnasta riippuvana.

Tarkastelemme yliopisto-opintojen alkamista opiskelijoiden näkökulmasta ja heidän tulkitsemanaan. Aineiston muodostavat opiskelun alkuvaiheita koskevat pienet kertomukset, joita analysoimme sekä identiteettityön ulottuvuuksien että yliopistoon ja sen yhteisöihin positioitumisen valossa.

Tarkastelemme kolmea kysymystä:

- 1 Millaisten positiointien ja niitä rakentavien kategorisointien kautta opiskelijat jäsentävät käsitystä itsestään yliopisto-opiskelijana sekä jäsentävät suhdettaan opintoihinsa, ainejärjestöön ja yliopistoon?
- 2 Miten opiskelijat rakentavat identiteettiään Bambergin teorian mukaisilla identiteettiulottuvuuksilla asemoidessaan itseään?
- 3 Millaisen merkityksen ainejärjestö, tuutorit ja laajemminkin yliopisto opiskelijoiden kertomuksissa saa?

Aineisto ja menetelmät

Keväällä 2017 lähestyimme Itä-Suomen yliopiston ainejärjestöjä tutkimuspyynnöllä, missä pyysimme ainejärjestöjä levittämään omien viestintäkanaviensa kautta fukseille tutkimustiedotetta sekä kirjoituskutsua. Kirjoituspyyntö uusittiin keväällä 2018. Kirjoituskutsu lähetettiin sähköisellä lomakkeella.

Kirjoituskutsussa (Taulukko 1. Kirjoituskutsun kysymykset) pyysimme aluksi opiskelijaa muistelemaan opiskelupaikkatiedon saantia sekä ensimmäisiä opiskelupäiviään. Sitten kysyimme kokemuksia uusien opiskelijoiden sosiaalisen median ryhmistä, tuutoroinnista, ainejärjestöistä sekä siitä, mikä alkuorientaatiossa oli koettu hyödyllisenä ja mikä ei. Lopuksi pyysimme vastaajaa vielä arvioimaan, onko hän muuttunut ensimmäisen opiskeluvuoden aikana, ja jos on niin millä tavoin. Vaikka kaikki kysymykset olivat avoimia, oli kirjoituskutsu puolistrukturoitu. Pyrimme näin varmistamaan aineiston sisäisen vertailtavuuden. Kysymykset avasivat vastaajille yhteisiä teemoja, samalla, kun jokainen vastaaja loi niiden pohjalta oman kertomuksensa.

1. Millaista oli saada tieto opiskelupaikasta?
2. Liitytkö jo kesällä oman oppiaineen sosiaalisen median ryhmiin? Jos liityit niin mikä merkitys näillä ryhmillä oli sinulle?
3. Mitä sinulle tulee mieleen, kun muistelet ensimmäistä opiskeluviikkoa?
4. Mitä tuutoritoiminta ja tuutoriryhmäsi merkitsi sinulle?
5. Mikä oli ensimmäisessä viikossa parhainta?
6. Mikä olisi voinut mennä toisin?
7. Mitä ainejärjestötoiminta merkitsee sinulle?
8. Millaisena olet kokenut pääaineesi opiskelun ja yleensä opiskelun yliopistossa?
9. Oletko kokenut muuttuneesi opintojen alun jälkeen? Tämä muutos voi koskea eri elämänalueita kuten rooliasi opiskelijana, suhteita ystäviin tai perheeseen tms.
Mitä opiskelet/ oppiaineesi
Ikäsi
Sukupuolesi
Oletko opiskellut aikaisemmin yliopistossa, jos olet niin mitä oppiainetta?

Taulukko 1. Kirjoituskutsun kysymykset.

Ensimmäiseen kutsuun keväällä 2017 vastasi 46 opiskelijaa ja vuoden kuluttua lähetetty toinen kutsu tuotti 18 kirjoittajan kertomusta lisää eli lopullinen aineisto muodostuu 64 opiskelijan lähettämästä kirjoituksesta.

Kirjoittajista sukupuolekseen naisen ilmoitti 53 (83 %) ja miehen 11 (17 %). Yksi opiskelija ei ilmoittanut sukupuoltaan. Kirjoittajien ikä vaihteli 19–38 vuoden välillä (ka 22.2 vuotta) ja he edustivat 14 oppiainetta viidestä tiedekunnasta.

Lähdimme siitä, että kunkin opiskelijan kirjoitus muodostaa pienen kertomuksen (Bamberg 2010) hänen opintojensa alkuvaiheen kokemuksista. Lähtöolettamuksena on, että yliopisto-opintojen alku muodostaa elämänkulun siirtymä- tai murrosvaiheen, johon kuuluu muun muassa uudenlaisen identiteetin luomista (Zittoun ym. 2013). Kertomusaineiston analyysi tapahtui sosiaalisten kategorioiden ja positiointien sekä identiteetin rakentamisen ulottuvuuksien näkökulmista. Näiden käsitteiden avulla tarkastelimme sitä, kuinka fuksi tekee identiteetin rakennustyötään sekä millaisten kategorioiden ja positioitumisten kautta hän jäsentää kertomuksissaan itseään opiskelijana. Aineiston analyysiyksikkönä oli kokonainen kirjoitus kertomuksena, ei niinkään yksittäinen lause tai yksittäinen ilmaisu kirjoituksessa.

Toisiinsa limittyvissä analyysivaiheissa erittelimme ensinnäkin sitä, millaisissa merkitysyhteisissä kirjoituksissa muodostettiin kategorioita, sekä toisekseen sitä, miten näiden kategorioiden avulla positioituttiin ja rakennettiin identiteettiä jollakin sen kolmella ulottuvuudella. Keskeisiksi identiteetin rakentamisen merkitysyhteyksiksi osoittautuivat opiskelupaikan saaminen, yliopiston uudet sosiaaliset suhteet sekä uudet opiskelun tavat ja käytännöt. Keskityimme analyysissa näiden merkitysyhteyksien tarkasteluun. Kun opiskelijat kirjoittivat opiskelupaikan saamisesta, kertomuksissa virisi erityisesti omaan aktiivisuuteen ja toimeliaisuuteen tai ajautumiseen ja sattumaan liittyviä merkityksiä ja opiskelijan kategorioita, joiden suhteen kirjoittajat asemoivat itsensä luoden samalla identiteettiään erityi-

sesti toimijuuden ulottuvuudella. Kirjoittaessaan itsestään sosiaalisissa suhteissa he kertoivat joko tutustumisesta toisiin ja kuulumisen tunteen muodostumisesta tai yksinäisyydestä ja ulkopuolisuudesta. Tällöin erittelimme identiteettiä erityisesti yksilön ainutkertaisuuden ja erillisyyden sekä ryhmään nähden samanlaisuuden ja yhteisyyden ulottuvuudella.

Kun fuksit kertoivat uudesta opiskeluympäristöstä ja sen mukanaan tuomista uusista opiskelun tavoista ja käytännöstä, he loivat kategorioita ja asemoivat itseään tavoilla, jotka liittyivät toimijuuden ja toiminnan kohteena olemisen sekä identiteetin pysyvyyden ja muutoksen ulottuvuuksiin. Kun fuksit esimerkiksi kirjoittivat uudesta opiskeluympäristöstään, he toivat esille yhtäältä uusien, itsenäisyyttä ja omaa vastuuta korostavien opiskelun tapojen omaksumisen ja toisaalta kertoivat yrityksestä opiskella yhä kovemmin vanhoilla keinoillaan.

Aineistosta todetut tietyt merkitysyhteydet (opiskelupaikan saaminen, uudet sosiaaliset suhteet sekä uudet opiskelun tavat ja käytännöt) sekä identiteetin kolme ulottuvuutta muodostivat siis viitepisteet, joiden suhteen erittelimme systemaattisesti, millaisia kategorioita, itsen positioita ja identiteettejä uusien opiskelijoiden pienissä kertomuksissa rakentui.

Tutkimuksemme kannalta tärkeiksi kategorioiksi tunnistimme ”hyvän yliopisto-opiskelijan”, ”hyvän tuutorin”, ”ainejärjestön” sekä ”yliopiston” kategoriat. Nimesimme kertomuksista nousevat tavat antaa merkityksiä, luoda kategorioita ja asemoitua niihin 1) perinteisen akateemisen, 2) asiakkaan, 3) koululaisen ja 4) vierailijan positiointitavoiksi. Kukin positioinnin tapa tavoittaa useamman identiteettityön ulottuvuuden. Niiden vastinpareiksi kertomuksissa tulivat esille erilaiset kuvat yliopistosta: yliopisto 1) ajattelun kehittämisen työssijana, 2) palveluja tuottavana organisaationa, 3) erityisen vaativana kouluna ja 4) välipysäkinä.

Vaikka analyysimme tavoitteena ei ole tehdä määrällisiä tulkintoja, arvioimme, että suurimmasta joukosta (80 %) kirjoituksia tai niiden osista oli tunnistettavissa tietty itsen positioinnin tapa. Analyysimme mukaan eri oppiaineiden välillä ei ollut selkeitä eroja positioinnin tapojen ilmenemisen suhteen. Seuraavassa esittelemme tulokset kuvaamalla jokaisen neljän position eli asemoitumisen tavan aineistoexamplesimerkeillä selvennettyinä. Esitämme otteita kertomussisällöistä ja käymme läpi myös analyysin kulkua.

Perinteisen akateemisen fuksin positio – Vapautta, vastuuta ja hauskanpitoa

Kun opiskelijat tarkastelivat siirtymää yliopistoon perinteisen akateemisen fuksin positioista käsin, heidän kertomuksissaan korostuivat myönteisenä esille tuodut opiskelun vapaus ja opiskelijan oma vastuu hyvän yliopisto-opiskelijan kategorisina määreinä sekä itsen asemointi näihin määreisiin. Kirjoituksissa perinteisistä akateemisista fukseista siirtymää yliopistoon jäsennettiin kehityskertomuksena, ja itsen muutosta kuvattiin itsenäistymisen sekä sosiaalisuuden lisääntymisen ja ajattelun kehittymisen käsitteillä. Ainejärjestön kerrottiin tarjoavan sosiaalista toimintaa ja tutustumis- ja hauskanpitomahdollisuuksia. Ainejärjestön ja tuutoreiden kollegiaalisen toiminnan tavoitteena oli kertomuksissa noviisien integrointi ”meidän” yhteisöön.

Yhteenkuuluvuuden tunne kuvastuu jonain jo saavutettuna ja positiivisena. Kun yliopisto-opintojen alkua jäsennettiin perinteisen akateemisen fuksin positioista käsin, kirjoittajat rakensivat kuvaa itsestään ajattelijoina – kognitiivisesti kyvykkäinä, kehittyvinä toimijoina. Toisin sanoen he rakensivat kuvaa itsenäisesti ajattelevan ja toimivan akateemisen opiskelijan ideaalittyydestä ja samalla itsestään siihen yltäneinä. Perinteisten akateemisten fuksien kertomuksissa rakennettiin kuvaa yliopistosta yhteisönä, jonka kunkin jäsenen tehtävänä ja

päämääränä on kehittää itsenäisesti ajatteluaan. Samalla kertomukset rakensivat fuksia tämän yhteisön legitiiminä, mutta noviisina jäsenenä.

Seuraavassa näytteessä Liisa¹ kertoo opintojensa alkuvaiheesta, liittymisestä muihin, alanvalinnastaan sekä itsestään opiskelijana perinteisen akateemisen fuksin positiosta käsin:

Liityin facebook-ryhmään. Tuntui motivoivalta konkreettisesti olla osa porukkaa ja facebookissa pääsi näkemään myös omien kurssilaisten kasvoja. Ryhmässämme tutorit kertoivat ensimmäisten päivien tapahtumista ja kurssilaiset esittäytyivät toisilleen. Oli kiinnostavaa kesällä lukea toisten tarinoita ja helpompaa saada oikeaan paikkaan, kun ohjausta oli saanut jo netissä.

Tuutoritoiminta oli hyvin järjestettyä. Sain hyviä ystäviä tutorryhmästä ja vietämme aikaa yhdessä edelleen. Alussa kun oli yksinäistä uudessa kaupungissa, tutor-ryhmästä sain seuraa.

[Ensimmäisessä viikossa parhainta oli] Uusiin ihmisiin tutustuminen.

[Kokemukseni pääaineen ja yleensä opiskelusta on, että] Alani on minulle oikea. Opiskelujen aikana kiinnostukseni alaa kohtaan on vain lisääntynyt. Opiskelu yliopistossa on mukavaa, tykkään käytännönläheisistä harjoitustöistä ja opiskelun vapaudesta.

Olen muuttunut. Olen itsenäisempi ja vastuullisempi kuin alussa. Alussa uusien kavereiden kanssa lähdin lähes kaikkiin tapahtumiin mukaan, koska näin ei tarvinnut olla yksin. Nykyään kuuntelen paremmin itseäni ja uskallan sanoa mielipiteeni itsevarmemmin. Opiskelijana olen aina ollut perfektionisti, nykyään hyväksyn myös oman epäonnistumiseni paremmin. (Liisa.)

Koko aineistossa ryhmäytyminen oli fukseille tarjottu toiminto, jonka suhteen kirjoittajat positioivat itsensä. Perinteisen akateemisen fuksin kertomuksissa kirjoittajat kuvasivat itseään alusta asti aktiivisina toimijoina uudessa sosiaalisessa ympäristössä. Näytteessä Liisa kertoo aktiivisuutensa alkaneen jo ennen lukuvuoden alkua uusien opiskelijoiden sosiaalisen median ryhmässä. Perinteisen akateemisen fuksin alanvalinta on onnistunut ja hän kertoo pitävänsä sekä opiskelun vapaudesta että yliopistoympäristöstä. Ensimmäisen opiskeluvuoden aikaista muutosta itsessään hän kuvaa yhtäältä suhteessa opintoihin, kun hän kertoo itsenäisyyden ja vastuullisuuden lisääntymisestä. Ihmissuhteista kertoessaan Liisa toisaalta kertoo kaiken muuttumisesta ja alussa koetusta yksinäisyydestä mutta myös siitä, kuinka hän alun haasteiden jälkeen on pystynyt löytämään tasapainon, sopien perinteisen akateemisen fuksin kehityskertomukseen. Tuutoroinnin hän kertoo auttaneen sosiaalisen elämän alkuun. Uusiin ihmisiin tutustuminen nousee tässä perinteisen akateemisen fuksin kertomuksessa opintojen alkuvaiheen parhaaksi anniksi, ja ”porukkaan kuuluminen” kuvautuu hänen kertomassaan merkityksellisenä.

Toisaalta Liisa kertoo ”nykyään kuuntelevansa paremmin itseään”, ja sanovansa myös mielipiteensä rohkeammin asemoiden itsensä itsevarmaksi toimijaksi vuorovaikutuksessa. Kertoessaan, että uusi opiskeluympäristö on saanut hänet saanut hänet tarkastelemaan perfektionistista puolta itsessään ja opettanut suhtautumaan epäonnistumisiin hyväksyvämmiin, Liisa asemoi itsensä perinteisen akateemisen opiskelijan ideaaliin. Tähän ideaaliin kuuluu

1 Liisa on pseudonyymi kuten muidenkin esitettyjen opiskelijoiden nimet.

kokemus itsestä riittävän hyvänä eikä epävarmana omista kyvyistään. Bambergin identiteetin ulottuvuuksien kautta tarkasteltuna tulkitsemme, että hän siis rakentaa identiteettinsä muutosta vastaamaan uuden opiskeluympäristön ideaaleja hyvästä opiskelijasta. Kertomuksessaan Liisa luo kuvaa yliopisto-opiskelijuudesta, jossa vastuulliset, itsenäiset mutta samaan aikaan sosiaaliset opiskelijat ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa.

Perinteisen akateemisen fuksin positiossa samaistutaan kertomuksissa rakennettuun hyvän opiskelijan ideaalituoppiin. Seuraavassa näytteessä Henna pienestä kertomuksesta tämä näkyy kuvauksena varmuudesta uusien sosiaalisten suhteiden muodostumisessa, mahdollisuudesta keskittyä hauskanpitoon sekä opiskelun vapauden kokemisesta itselle sopivana:

[Tuutoriryhmä]: Sieltä sai ensimmäiset kontaktit toisiin opiskelijoihin. Tuutori oli ihan mahtava ja kertoi yliopistosta ja näytti paikkoja ja tsemppasi meitä hyvin alussa.

[Parasta opintojen alussa oli] Ihmisiin tutustuminen ja opiskelujen alku. Ja ensimmäiset bileet tietysti.

Akateeminen vapaus ja itseohjautuvuus plussaa. Ei tällä asteella enää tarvita holhoamista, jokainen ottakoon vastuun omasta oppimisestaan. (Henna.)

Henna kertoo tuutoriryhmän suuresta merkitystä hänelle uusien sosiaalisten suhteiden lähtökohtana ja siitä, kuinka ryhmä myös toimi apuna uuteen ympäristöön orientoitumisessa. Henna kertomuksessa sosiaalinen vuorovaikutus näyttäytyy myönteisenä, tuutori on ”mahtava tsemppaaja” ja opintojen alun parhaiksi asioiksi nousevat uudet ihmiset ja yhteinen hauskanpito opiskelijabileissä. Perinteisen akateemisen fuksin kertomuksessa ainejärjestö näyttäytyy sosiaalisen elämän ja hauskanpidon näyttämönä sekä uusien kokemusten ja tuttavuuksien mahdollistajana.

Perinteisen akateemisen fuksin positioista käsin kirjoittava Henna pitää opiskelun vapaudesta ja itseohjautuvuudesta, joiden hän kuvaa kuuluvan akateemiseen opiskeluun. Opiskelua kuvatessaan hän kertoo olevansa varsin itseohjautuva ”ei tällä asteella tarvita holhoamista jokainen ottakoon oman vastuun” samaistuen tähän rakentamaansa hyvän opiskelijan kategoriaan.

Ote Katriinan pienestä kertomuksesta, missä hän kuvaa sekä tunnistavansa että hyväksyvänsä yliopiston kutsun ja kannustuksen monipuoliseen ajatteluun sekä itseohjautuvuuteen (vapaus ja toisaalta vastuu):

[Parasta ensimmäisissä päivissä oli] Uusiin ihmisiin tutustuminen, tunne kuulumisesta osaksi koko yliopistoyhteisöä.

Olen kokenut, että oma ajatteluni on laajentunut ja kehittynyt ja olen ruvennut näkemään arkipäivänkin tilanteet monen eri näkökulman kautta, johon meitä fukseja on jo tämän ensimmäisen vuoden opinnoissa kovasti kannustettu. Toisaalta tuntuu, että olen myös stressannut enemmän, kuin esimerkiksi lukion aikana, sillä yliopisto-opintojen paljon vapaus ja toisaalta vastuu ja suorituspainne kamppailevat keskenään ja aikatauluttaminen on vielä vähän hakusessa. (Katriina.)

Katriina rakentaa yhtäältä kuvaa itsestään perinteisenä akateemisena fuksina, jonka keskeisenä tehtävänä on kehittää ja monipuolistaa ajatteluaan. Toisaalta fuksia kuvataan vapauden käänttöpuolena velvollisuudentuntoiseksi ja itseohjautuvuuden haasteissa stressaantuvaksi.

Perinteisen akateemisen fuksin kategorian määreet ja toiminnot kiteytyvät myös Virven pienessä kertomuksessa:

Omalta tuutorilta sai todella paljon käytännön tietoa, mutta myös kaikenlaisia hyviä vinkejä opiskelijan näkökulmasta. Tuutor-ryhmän Whatsapp-ryhmässä pystyi kysymään milloin mitäkin ja tuutorryhmäläiset oli oikeastaan niitä ensimmäisiä uusia tuttavuuksia yliopistolla. Vaikka enää en juurikaan ole yhteyksissä kuin parin tuutorryhmäläiseni kanssa, mielestäni ryhmä oli alkuun kuitenkin hyödyllinen ja meillä oli hauskaa yhdessä.

Yliopistossa opiskelu on tuonut mukanaan enemmän vapautta, mutta myös enemmän vastuuta. Yliopistossa opiskelu sopii minulle.

Itseä varten täällä opiskellaan eikä ketään muuta. (Virve.)

Virve kertoo, perinteisen akateemisen fuksin positiosta käsin, hyödyntäneensä aktiivisesti tuutoriryhmän yhteistä somea ja kokeneensa ryhmän alkuvaiheessa merkittävänä erityisesti tutustumisen ja hauskanpidon kannalta. Hän jatkaa kuitenkin kertomustaan ystäväpiirin laajenemisen ja tuutoriryhmästä irrottautumisen kuvauksella. Kuten Liisa, myös Virve pitää yliopisto-opinnoista, joita luonnehtivat vapaus ja itseohjautuvuus. Kertomuksessaan hän osoittaa tunnistavansa uuden opiskeluympäristön vaatimukset ja hyväksyvänsä ne sekä yliopisto-opintoihin kuuluviksi että samaistumisen kohteiksi itselle yliopisto-opiskelijana. Päätöskomentissaan Virve kiteyttää vapauden ja toisaalta vastuun ideaalin itsenäisyyttä ja toimijuutta korostavalla tavalla ”itseä varten täällä opiskellaan”.

Asiakasfuksin positio – Oman opiskelunsa projektipäällikkö

Nimesimme asiakkaan positioksi tulkintatavan, jossa yliopistoa tarkastellaan ikään kuin palvelulaitoksena, johon nähden opiskelija asemoituu asiakkaaksi. Kertoessaan opinnoistansa ja erityisesti niiden järjestelyistä asiakasfuksi kuvaa, mihin hän on ollut tyytyväinen tai tyytymätön. Näissä pienissä kertomuksissa tulee korostuneesti esille opinnoista tulevaisuudessa saatavan työllistettävyyshyödyn näkökulma. Myös asiakasfuksille sosiaalinen elämä on tärkeää. Asiakasfuksin sosiaaliseen elämään kuuluu myös hyödyllisyys: ainejärjestö tarjoaa yhteisen tekemisen foorumin lisäksi etuja ja verkostoitumisen mahdollisuuden sekä toimii edunvalvojana. Kertomuksissa, jotka rakensivat kuvaa perinteisestä akateemisesta fuksista tai koululaisista, ainejärjestötoiminnan merkitystä jäsennettiin sen sijaan erityisesti sosiaalisen elämän, joko turvan ja tuen tai yhteenkuuluvuuden ja hauskanpidon näkökulmista.

Yliopisto-opiskelu kuvautuu asiakasfuksin kertomuksissa hänen omana projektinaan, jonka mahdollisimman hyvä hallinta on hyvän opiskelijan, eräänlaisen opintojensa projektipäällikön, määre. Kertomuksissa opiskelija asemoituu projektissaan asiakkaaksi suhteessa palvelutuottajan kategoriaan asettamaansa yliopistoon. Asiakkaana hän haluaa ja mahdollisuuksien mukaan myös vaatii hyvää opetuspalvelua tai opetustuotetta. Näissä kertomuksissa fuksit saattavat näyttäytyä joko tyytyväisinä tai tyytymättöminä asiakkaina, ja fuksin tulkintoja määrittää välineellisenä kuvautuva suhtautuminen opintoihin, oppilaitokseen ja jos-sain määrin myös sosiaaliseen ympäristöön. Sosiaalista yhteenkuuluvuutta ei yleensä ottaen aseteta tavoitteeksi asiakasfuksien kertomuksissa, ryhmäytymisen tavoite tunnustetaan mutta se nähdään pikemminkin ulkoa asetettuna. Kertomuksissa voidaan nähdä merkkejä yliopiston tarjoamasta ja opiskelijan omaksumasta uusliberalistisesta ja instrumentaalisesta

suhtautumistavasta korkeakoulutukseen (Fejes 2008). Opinnoista haetaan siis jotain, mikä parantaisi omaa asemaa työmarkkinoilla, työllistettävyyttä (ks. Komulainen ym. 2015).

Ote Terhin kertomuksesta, jossa näkyvät asiakasfuksin position keskeisistä piirteistä erityisesti yliopiston ja tuutoritoiminnan organisoinnin ja sisältöjen kriittinen arvioiminen sekä opiskeluista odotettava hyöty tulevan ammatin kannalta:

[Muistan ensimmäisestä opiskeluviikosta, että] Todella hektinen. Tietoa tuli todella paljon ja muutenkin menoa ja tekemistä riitti. Olin aivan sekaisin, että missä pitää olla milloinkin ja mitä kaikkea tulisi ottaa huomioon. Koin myös haastavaksi kurseille ilmoittautumisen ja kurssien selaamisen, opiskelijasähköpostin ja erilaisiin ryhmiin liittymisen. Informaatiota on niin paljon, että en enää muistanut mistä pitäisi katsoa mikäkin asia.

Tuutorit olivat mukavia mutta en kokenut kuitenkaan, että olisin kääntynyt heidän puoleen hankalissa asioissa. Tuutoriryhmämme oli huikea. Ja oikeastaan koko kurssi.

[Olisi mennyt paremmin, jos] Tuutoreiden asenne esimerkiksi juomista ja bilettämistä kohtaan oli aika erikoinen. Tai usein kuuli vastaukseksi stressihuoliin, että muistakaa bilettää ja pitää hauskaa, joka ei välttämättä itselleni ollut se mihin tulisi kiinnittää huomiota niin suuresti. Lähinnä halusi tukea vaikeisiin kursseihin ja käytännön asioihin.

[Kokemukseni pääaineen ja yleensä opiskelusta on, että] Ensimmäisenä vuonna on selkeästi paljon myös asiaa, millä en näe vielä selkeää yhteyttä tulevaisuuden ammatin kanssa. Tällaisilla kursseilla on ollut vaikeaa löytää motivaatiota, sillä kurssit ovat myös omaan tasoon nähden todella vaikeita. Olen muuttunut varmastikin. Olen oppinut stressinsietokykyä ja saanut hurjasti uusia ystäviä ja kavereita. Kuitenkin arkeni on todella hektistä, joten aikaa perheelle ja vanhoille ystäville ei ole jäänyt niin paljon. (Terhi.)

Otteessa asiakasfuksin opintojen alku kuvataan hektisenä. Uuden tiedon ja tekemisen määrä kuvautuu niin suurena, että lukijalle välittyy tunne jopa kaoottisuudesta: ”olin aivan sekaisin, että missä pitää olla milloinkin ja mitä kaikkea tulisi ottaa huomioon”. Opiskeluun liittyviä järjestelmiä ja systeemeitä oli Terhin kuvauksen mukaan niin paljon, että ne oli vaikea pitää mielessä ”en enää muistanut mistä pitäisi katsoa mikäkin asia”. Fuksin kuvauksessa on paljon asiakkaan positioon sopivaa kriittistä arviointia siitä, miten opintojen alku on yliopiston taholta järjestetty. Hän kertoo olleensa tyytymätön tuutorien toimintaan tiedon jakajina toisin kuin perinteinen akateeminen fuksi, jonka opintojen ensi vaiheessa merkityksellisintä oli ”ensimmäiset bileet tietysti” (vrt. näyte Hennan kertomuksesta) ja jolle tuutoroinnissa riitti hauskanpito ja tsemppaus. Kertomuksessa asiakasfuksista korostuu toive opintojen sujuvuudesta. Hän kritisoi vastauksissaan yliopiston tai tuutoroinnin järjestelyjä sekä oppisisältöjä, jotka eivät suoraan palvele työelämään kiinnittymistä, eli ”ole selkeää yhteyttä tulevan ammatin kannalta”.

Kirjoitelmassaan asiakasfuksiksi positioituva Terhi kertoo opinnoistaan niiden työelämäyhteyksien näkökulmasta kuvatessaan, kuinka hänen on vaikeaa motivoitua kurseille, joiden yhteyksiä tulevaan ammattiin hän ei hahmota. Opiskelujen myötä Terhi kuvaa huomanneensa itsessään sekä positiivista että negatiivista muutosta – ”stressinsietoa on tullut lisää mutta arjen hektisyys vie aikaa ihmisuhteilta”. Terhi kertoo uusien sosiaalisten suhteiden luomisen olleen opintojen alkuvaiheen merkityksellisin asia, mikä sinällään sopisi

myös perinteisen akateemisen fuksin tapaan tarkastella opintojen alkua. Perinteisestä akateemisesta fuksista poiketen hän kuitenkin kaipaa tuutoreilta käytännön ohjeita ja tietoja siitä, kuin opiskelun saa sujuvasti käynnistettyä. Yliopistosta rakentuu Terhin kertomuksessa kuva monimutkaisena systeeminä, jossa navigoimiseen hän ei alkuvaiheessa ole saanut riittävästi kaipaamaansa apua.

Petra kuvaa opintojensa alkuvaihetta, kokemuksiinsa ja yliopiston järjestelyjä seuraavasti:

[Ensimmäisestä opiskeluviikosta tulee mieleen] Jonottaminen. Joka paikkaan oli hirveät jonot ja aikaa kului jonotukseen. Eikä se ollut pelkästään negatiivinen kokemus vaan jonottelun lomassa ehti tutustua uusiin kavereihin.

[Tuutorointi] Oli kiva kun "pakotettiin" tutustumaan toisiin. Helppo oli löytää nämä tietyt henkilöt luentosalista tai ruokalasta ja mennä heidän luokseen.

Minulla oli suuret odotukset opiskelun suhteen ja valitettavasti nämä odotukset jäivät täyttymättä. Tietyt kurssit ovat olleet ala-arvoisen huonoja. (Petra.)

Opintojen alun tunnelmiaan kuvaamaan Petra on kertomuksessaan valinnut toiminnan, jonottamisen, minkä voi nähdä yliopiston palvelutoiminnan kritiikkinä sille, että asioita ei saanut hoidettua sujuvasti. Jonottamisen sivussa hän kertoo samalla ehtineensä tutustua uusiin ihmisiin, mikä osoittautuikin tärkeäksi. Toisin kuin perinteisen akateemisen fuksin kertomuksissa, asiakasfuksit näyttäytyvät kertomuksissaan yliopiston sosiaalisista ryhmistä erillisinä toimijoina, jotka eivät lähtökohtaisesti tunne kuuluvuutta ja hakeudu kaltaistensa seuraan. Välillä heitä "pakotetaan tutustumaan toisiin" osana kaikissa kertomuksissa tunnistettua ryhmäytymisen tavoitetta, minkä he voivatkin kertoa kokevansa jälkepäin osoittautuneen hyväksi. Opiskelijajärjestelyistä kertoessaan Petra tuo esille voimakasta pettymystään siitä, kuinka hänen saamansa opetus ei ole ollut hänen odotuksiensa mukaista. Tämänkaltaista arviointia aineistossamme esitettiin vain kertomuksissa, joissa konstruointiin asiakkaan kategoria, johon kirjoittaja asemoi itsensä.

Ote Nikon pienestä kertomuksesta, jossa hän kuvaa uuden opiskelualansa opintojen aloittamista:

Tuutoriryhmä oli todella hyvä juttu, jossa sai vaihdettua helposti kokemuksia ekoista kouluviikoista. Nyt tuutoriryhmämme on jo hajaantunut eri kaveripiireihin. Tuutorointi oli hyödyllistä oppiaineemme käytäntöjen hahmottamiseen, mutta koska olin opiskellut jo aiemmin en osallistunut ihan kaikkiin tuutoritapaamisiin.

Ainejärjestömme on erittäin suuri, joten se tarjoaa meille opiskelijoille hyvin paljon tukea, erilaisia etuja, tapahtumia yms. Ainejärjestömme toimii erittäin hyvin.

Opintomme pyörivät hyvin organisoituina, ja tiedotus luennoitsijoilta meille päin toimii pääpiirteissään hyvin. Yliopisto-opiskelu on muutenkin mielestäni todella hyvin järjestettyä esim. AMK-opiskeluun verrattuna, sillä meillä ei ole niin paljon ryhmätöitä ja moodlekursseja. (Niko.)

Nikon kertomuksessa opintojensa alkuvaiheesta kuvastuu kokeneemman senioriopiskelijan asemaan asettuminen, kun hän kertoo, ettei aiempien opintojensa vuoksi kokenut tarpeellisenä osallistua kaikkiin tapaamisiin. Asiakasfuksin positiosta käsin hän kuvaa toimineensa yksilönä ja omista lähtökohdistaan, valiten itselleen sopivat sisällöt tuutoroinnin tarjonnas-

ta. Kertoessaan ainejärjestötoiminnasta hän tuo esille tyytyväisyyttä ainejärjestön tarjoamiin tukiin ja etuihin, asemoiden tässäkin itsensä asiakkaan positioon suhteessa ainejärjestöön. Nikon ja muiden asiakasfuksien kertomuksissa yliopistot kuvautuvat joko hyvin tai huonosti toimivina organisaatioina, joiden toimijat, luennoitsijat ja opiskelijat, muodostavat omat erilliset ryhmänsä tehtävineen ja vastuineen. Kun luennoitsijoiden työnä on tarjota hyvin organisoitua opetusta ja tiedottaa siitä opiskelijoille, on asiakasfuksien tehtävänä hahmottaa opintoihin liittyvät käytännöt saadun informaation perusteella (Niko), muistaa saatu tieto ja olla oikeassa paikassa oikeaan aikaan (Terhi).

Koululaisfuksin positio – Yrittämistä, epävarmuutta ja turvan etsimistä

Nimesimme kolmannen aineistosta erottuvan identiteetin neuvottelun tavan koululaisen positioiksi. Koululaisfuksien kertomuksissa esiintyi muista poiketen runsaasti kouluun liittyviä ilmauksia, kuten koulu, opettajat, oma luokka ja koulutehtävät. Lisäksi koululaisfuksi kuvattiin kertomuksissa epävarmaksi ja tuen tarpeessa olevaksi opiskelijaksi suhteessa uuteen yliopistoympäristöön. Kertomuksissa koululaisfukseista tuotiin esille sitä, kuinka fuksit toivoisivat enemmän ohjausta, tukea ja käytännön neuvoja sekä tuutoreilta että opetushenkilökunnalta. Toisin kuin asiakasfuksit, koululaisfuksit eivät kertomuksissaan kuitenkaan arvioi tai arvostele yliopistoa toimintaympäristönä, vaan he pyrkivät kertomuksissaan hakemaan syytä opiskelujensa vaikeuksiin omasta itsestään.

Kertomuksissa toistuu se, kuinka koululaisfuksit pyrkivät suoriutumaan vaikeutuneista opinnoistaan yhä kovemmalla työnteolla ja yrittämisellä. Samalla rakentuu kuva fuksista, joka on tyytymätön suorituksiinsa ja epävarma pärjäämisestään, ja joka kokee yksinäisyyttä ja lisääntyvää stressiä. Siinä missä akateemisten fuksien voi katsoa rakentavan kehityskertomuksia, olivat kirjoitukset koululaisfukseista pikemminkin jumittamiskertomuksia, kuvauksia tilanteesta, joka ei etene heidän haluamallaan tavalla. Kertomuksissa koululaisfukseista kuvattiin sitä, kuinka kouluympäristössä opitut opiskelun tavat eivät sovi yliopisto-opiskeluun, mutta kertomuksissa ei juurikaan tuotu esille kuvauksia uudenlaisten tapojen opettelusta.

Kertomuksissa koululaisfukseista elää perinteisten akateemisten fuksien kertomusten tavoin samankaltainen itsenäisesti ajattelevan, pärjäävän ja sosiaalisesti taitavan opiskelijan ideaali. Hyvän opiskelijan ideaalista rakentuu kuitenkin kuva jonakin kaukaisena, johon koululaisfuksit eivät yllä. Tässä mielessä perinteisen akateemisen fuksin ja koululaisfuksin kertomuksissa samaa ideaalia katsotaan ikään kuin eri etäisyyksiltä. Kertomuksissa koululaisfuksin epävarmuudesta yliopisto tulee usein määritellyksi lähes ylivoimaisen vaativalta tuntuvana oppimisympäristönä. Ainejärjestötoiminta ja tuutorointi kuvautuvat tärkeinä ja arvostettuina, sillä niiden katsotaan tarjoavan koululaisfuksille turvan ja oman tiiviin lähiyhteisön. Tällöin ainejärjestö muodostaa tukea antavan sisäryhmän, jonka voi jopa kertoa olevan kuin perhe.

Seuraavassa näytteessä Lauran pienestä kertomuksesta korostuu turvan tarve ja sen saaminen omasta sisäryhmästä sekä epävarmuus suhteessa kokeneempiin opiskelijoihin:

[Opiskelupaikan saaminen oli] Yllättävää ja mahtavaa, sellainen elämän mullistuskohta. Facebookiin liityin fuksien ryhmään. Se toi turvaa, että oli helppo kanava stalkata muita fukseja ja tuutoreita, joihin myös olisi siellä voinut helposti ottaa yhteyttä.

[Tuutoriryhmä] Se oli tärkeä ensimmäinen ryhmäytyminen, jota olisi vielä voinut korostaa lisää. Se toi turvaa, kun kuuli siellä esim. toisten kiinnostusten aiheet ja siitä oli helppo lähteä keskustelemaan. Omilta tuutoreilta en kysellyt paljoa, vaan ennemmin kokeneemmilta kavereilta. Tämä johtui omasta arkuudesta ja tuutorit tuntuivat etäisiltä.

[Olisi mennyt paremmin, jos] Tuutorit ehkä lähestyä enemmän, jolloin olisi voinut tutustua paremmin. Monet olivat niin ylimielisen tuntuisia, etten itse uskaltanut mennä lähestymään.

[Ainejärjestötoiminta merkitsee minulle] Paljon! Koko ainejärjestö on kuin yksi perhe ja kaikki on otettu kivasti vastaan. Vanhemmilta oppilailta on ollut kiva saada tukea ja neuvoja.

[Kokemukseni pääaineen ja yleensä opiskelusta on, että] Helpolta! Odotin enemmän työtä, mutta olen myös aika laiska enkä tee ylimääräistä. Pääaineessa tuntuu olevan turhan tuntuista opiskelua, mutta hyvähän se on oppia kaikkea mahdollisimman laajasti.

Harkitsevaisemmaksi olen muuttunut. Ystäviä on ruvennut arvostamaan eri lailla, samoin kotikontuja ja perhettä. Myös stressaantuneemmaksi, kun koulutyöt paukuttavat takaraivossa koko ajan, ja hyvin harvoin on hetkiä, jolloin voi rentoutua ihan täysin ilman että pitäisi tehdä jotain koulun eteen. (Laura.)

Koululaisfuksin positiosta käsin Laura kuvaa pienessä kertomuksessaan opiskelupaikan saamista mahtavana yllätyksenä, toisin kuin perinteinen akateeminen fuksi, joka kokee opiskelupaikan oman työnsä tulokseksi. Vaikka Laura kertoo tunnistaneensa mahdollisuuden olla aktiivinen sekä fb-ryhmässä että tuutoriryhmässä, asemoi hän itsensä varsinaisen toiminnan ulkopuolelle jääväksi passiiviseksi tarkkailijaksi.

Tuutoriryhmästä kertoessaan hän tuo esille ryhmän luoman turvallisuudentunteen merkityksen uudessa tilanteessa, vaikka kuvaakin itseään araksi suhteessa tuutoreihin. Koululaisfuksille tuutorit näyttäytyvät usein etäisinä ja ylimielisinä. Tuutoreiden asemesta koululaisfuksi kysyy apua kavereiltaan, jotka määrittävät kertomuksissa helpommin lähestyttäväksi.

Näissä kertomuksissa ainejärjestöä kuvataan metaforisesti vastaanottavaiseksi perheeksi. Laura luo kertomuksessaan toisistaan erottuvia vanhempien ja nuorempien oppilaiden kategorioita asettaen itsensä nuoremman koululaisen positioon suhteessa neuvoja ja tukea antaviin vanhempiin oppilaisiin. Laura myös määrittää itsensä laiskaksi opiskelijaksi, joka ei uudessa opiskeluympäristössäkään tee ylimääräistä. Näin hän tulee määritelleeksi sekä hyvän opiskelijan ideaalin (tekee ylimääräistä) että itsensä siitä poikkeavana. ”Turhan tuntuista” opiskelua koululaisfuksi ei kyseenalaista. Ensimmäisen vuoden aikana koettua muutosta itsessä Laura kuvaa harkitsevaisuuden, mutta myös stressaantuneisuuden lisääntymisenä. Opiskelu on tuonut Lauran kertoman mukaan myös ajankäytön pulmia itse arvioidusta opintojen helppoudesta ja omasta laiskuudesta huolimatta. Hän kertoo, kuinka ”hyvin harvoin on hetkiä, jolloin voi rentoutua ihan täysin”. Kuvattaessaan itsensä samaan aikaan sekä laiskaksi että opiskelijaksi, joka ”voi hyvin harvoin rentoutua ihan täysin”, Laura tuot-

taa kuvaa samanaikaisesta opintoihin liittyvän työn suuresta määrästä sekä oman ponnistelun riittämättömyydestä.

Anni kertoo pienessä kertomuksessaan yksinäisyydestä ja yhteenkuuluvuuden puutteesta:

Kouluun tuntuu tuskaa mennä. Ihmisiä on paljon ja heistä tuntee vain murto-osan. Töitä voi tehdä monta viikkoa yksin huoneessaan ilman mitään kontakteja ulkomaailmaan toisin kuin lukiossa. Ihmiskontaktit jäivät selvästi vähäisemmiksi ja etäisemmiksi.

[Muutos]: Olen tuntenut itseni usein yksinäiseksi. Itsenäisemmäksi olen tullut käytännöllisessä mielessä kotoa muuton takia. Olen tottunut matkusteluun ja luennoilla käymiseen. Opiskelijana en välitä arvosanoista enää niin paljoa. (Anni.)

Annin kertomuksessa korostuu yksinäisyys uusien, vieraisiksi jääneiden ihmisten keskellä. Kertomuksessa nousee esille täyttymätön toive yhteenkuuluvuudesta ja halusta kuulua ryhmään, toisin kuin kertomuksissa asiakasfuksista, jotka toimivat korostetusti yksilöinä eivätkä lähtökohtaisesti kerro kaipaavansa uusia ihmissuhteita yliopistolta. Kertomus koululaisfuksista on nostalgia taakse jääneestä lukiosta, jossa sen avaamat sosiaaliset kontaktit ovat vaihtuneet loputtomaan yksin puurtamiseen opintojen suuren määrän äärellä. Toisaalta esille tulee lisääntyntä itsenäisyyttä sekä jo tottuneisuutta uuteen tilanteeseen ja luovuttamista arvosanojen suhteen. Kuvausta itsestään laiskana (Laura) tai välinpitämättömänä suhteessa arvosanoihin (Anni) voisi pitää myös pyrkimyksenä lieventää koululaisfuksin ylivoimaiseksi kokemia vaatimuksia.

Näytteessä Jennin pienestä kertomuksesta kiteytyy kategoria koululaisfuksista sille leimallisine epäonnistumisen määreineen ja opiskeluun liittyvine toimintoineen sekä käsitys lähes mahdottomia vaativasta yliopistosta:

Etenemistahti on erittäin kova, suurin osa ajastani menee opiskeluun. Itse olen vielä kaiken lisäksi hidas opiskelija, mikä vaikeuttaa etenemistä. Mahdollisesti oikeaa opiskelutapaa ei ole vielä löytynyt, mutta olen harkinnut, että minun pitäisi vähentää kurssien määrää, jotta oppisin kunnolla, enkä nohtaisi asioita heti kuulusteluiden jälkeen. (Jenni.)

Kirjoituksissa opinnoissa etenemisen nopeus asettuu hyvän opiskelijan ideaaliksi, josta koululaisfuksit poikkeavat. Syytä poikkeavuuteen etsitään kirjoituksissa koululaisfuksista itsestään: Fuksi on ”hidas opiskelija” ja ”nohottaa asiat heti kuulustelujen jälkeen”. Sen sijaan että fuksi etsisi uusia opiskelun tapoja, hän vähentää kurssien määrää, ja näin ”vaikeuttaa etenemistään” entisestään.

Vierailijan positio – Kannattaako kiinnittyä, jos onkin lähdössä

Edellä kuvattujen positioiden lisäksi aineistosta havaittiin kertojamäärältään pieni vierailijaksi nimetty positioinnin tapa. Vierailijafuksit kertoivat, muusta aineistosta poiketen, olevansa tyytymättömiä alanvalintaansa ja kuvasivat joko aktiivisesti suunnittelevansa tai mielessään pohtivansa opiskelupaikan vaihtamista. He työstivät kertomuksissaan toimijuuden ja toiminnan kohteena olemisen ristiriitaa, ja lisäksi kuvasivat myös erilaisuuttaan ja ulkopuolisuuttaan nykyisen oppiaineensa yhteisöistä.

Jannikan pieni kertomus, jossa tulee esille vierailijan position kiinnittymättömyys sekä opiskelualaan että oman oppiaineen yhteisöön:

[Saatuani tiedon opiskelupaikasta oli] Palkitsevaa ja olo oli helpottunut.

Kyllä, mutta liittymisellä [sosiaaliseen mediaan] ei ollut suurtakaan merkitystä siinä vaiheessa.

Muistan ensimmäisestä opiskeluvuodesta, että kaikki oli kauhean uutta ja jännittävää.

Tuutorien järjestämät tilaisuudet olivat mukavia, vaikka en ryhmäytyntykään oman tuutoriryhmän kanssa.

[Ainejärjestötoiminta merkitsee minulle] Ei juuri mitään

[Kokemukseni pääaineen ja yleensä opiskelusta on, että] Pääaineeni on ihan ok, mutta en koe silti olevani oikealla alalla. Yliopisto-opiskelu tuntuu kauhean epätasaiselta, kun välillä on kauheasti tekemistä ja välillä ei yhtään mitään. Minusta on tullut liiankin tunnollinen opiskelija ja sosiaalisesti sulkeutuneempi. (Jannika.)

Jannikan pieni kertomus on hyvin vähäsanainen. Hän kertoo kuitenkin kokeneensa opiskelupaikan saamisen palkitsevana ja helpottavana. Sosiaalisen median fuksiryhmään liittymisellä sen sijaan ei ollut hän kertomansa mukaan suurtakaan merkitystä. Jannika tunnistaa ryhmäytymisen tuutoroinnin tavoitteena, mutta luo omalle osallistumiselleen erilaisen merkityksen: tuutorointi oli mukavaa, vaikka ryhmäytyminen ei tapahtunutkaan. Jannika kertoo vierailijan positiosta, kuinka yliopiston yhteisöt kaikkienensa ovat jääneet hänelle vähämerkityksellisiksi. Pääaineestaan Jannika kertoo hieman monisanaisemmin. Toisin kuin perinteinen akateeminen fuksi, Jannika kuvaa tunnetta siitä, ettei koe olevansa omalla alallaan. Kun koululaisfuksien ”suurin osa ajasta menee opiskeluun” (Jenni), jakaantuu vierailijafuksin opiskelun vaatima työmäärä epätasaisesti. Lisääntyvä sosiaalinen sulkeutuneisuus ja liiallinen tunnollisuus yhdistää kuitenkin koululaisia ja vierailijoita.

Ollin pienessä kertomuksessa näkyy vierailijan position ristiriitaisuus. Yhtäältä hän kertoo oman opintoalan tuntuvan kyllä positiiviselta mutta ei kuitenkaan tarpeeksi syvälliseltä kompromissilta unelmaan nähden. Toisaalta hän kuvaa, kuinka uusi haku valmistautumiseen vaatisi riittävää motivaatiota:

[Kokemukseni pääaineen ja yleensä opiskelusta on, että] Positiivisena mutta en kovin inspiroivana. Tiedän valinneeni oikealta kentältä aineeni, mutta se ei ole tarpeeksi syvällistä ainakaan tähän mennessä. Aion hakea myöhemmin vielä opiskelemaan alkuperäistä unelma-ainettani, mikäli motivaatio riittää. (Olli.)

Pohdinta

Pyrimme tutkimuksessamme ymmärtämään yliopistoon saapuvien uusien opiskelijoiden opintojen alun siirtymävaihetta. Asetimme kolme tutkimusongelmaa: Ensimmäiseksi, millaisten positiointien ja niitä rakentavien kategorisointien kautta opiskelijat jäsentävät käsitystä itsestään yliopisto-opiskelijana sekä jäsentävät suhdettaan opintoihinsa, ainejärjestöön ja yliopistoon? Toiseksi, miten opiskelijat rakentavat identiteettiään Bambergin teorian mukaisilla identiteettiulottuvuuksilla asemoidessaan itseään? Ja kolmanneksi, millaisen merkityksen ainejärjestö, tuutorit ja laajemminkin yliopisto opiskelijoiden kertomuksissa saa?

Havaitimme kolme merkitysyhteyttä, joilla identiteettiä jäsenettiin: ensinnäkin identiteetistä neuvoteltiin luomalla kategorioita ja positioitumalla niiden avulla opiskelupaikan

saamisen kontekstissa, jolloin itseä jäsennettiin toimijuuden ulottuvuudella. Toisekseen itsensä asemoimista kategorioiden avulla ilmeni, kun opiskelijat kirjoittivat sosiaalisista suhteista erityisesti opiskelukavereihin, tuutoreihin ja ainejärjestöön. Tällöin identiteettiä rakennettiin erityisesti samuuden ja yhteisyyden vs. erilaisuuden ja ulkopuolisuuden ulottuvuudella. Kolmantena merkitysyhteytenä esille nousi uudenlainen opiskeluympäristö opiskelun uusine tapoineen ja vaatimuksineen, jossa identiteetin rakentaminen kietoutui itsen jatkuvuuden ja muutoksen sekä toimijuuden ja toiminnan kohteena olemisen ulottuvuuksille.

Kertomuksissa toistui opiskelijalle merkitykselliset hyvän opiskelijan, hyvän tuutorin, ainejärjestön ja yliopiston kategoriat. Analyysissämme tunnistimme erilaisia positioitumisen tapoja suhteessa edellä mainittuihin kategorioihin. Nimesimme nämä kategorisoinnin ja positioitumisen tavat perinteisen akateemisen, asiakkaan, koululaisen ja vierailijan positioiksi. Näistä positioista käsin opiskelijat siis kertoivat eri tavoin yliopistosta ja itseltään opiskelijoina sekä antoivat erilaisia merkityksiä opiskelijuudelle, ainejärjestölle ja tuutoroinnille.

Kun kirjoituksissa jäsennettiin opiskelupaikan saamista, asemoi osa kirjoittajista itsensä perinteisen akateemisen fuksin ja aktiivisen opiskelijan kategoriaan, ja rakensi identiteettiään toimijuuden ulottuvuudella. Näille kirjoittajille opiskelupaikka näyttäytyi omana valintana ja ansaittuna tuloksena tehdystä työstä. Kertomuksissa koululaisfukseista opiskelupaikka tai opintoala oli puolestaan pikemminkin annettu tai saatu kuin hankittu ja fuksi kertoi joko tyytymättömyydestä tai yllättyneisyydestä saamaansa opintopaikkaan.

Kun kirjoituksissa itseä jäsennettiin sosiaalisten suhteiden kontekstissa ja erityisesti samuuden ja yhteisyyden vs. erilaisuuden ja ulkopuolisuuden ulottuvuudella, kuvasi perinteisen akateemisen fuksin positiota tyytyväisyys uusiin ihmissuhteisiin ja erityisesti ainejärjestötoimintaan, joka ilmeni mahdollisuutena saada uusia kavereita, pitää hauskaa ja keksiä yhteistä tekemistä. Perinteisen akateemisen fuksin positioista käsin kerrottaessa vahva samaistuminen luotuun hyvän opiskelijan kategoriaan loi mahdollisuuden keskittyä hauskanpitoon ja rentoutumiseen sosiaalisissa suhteissa.

Koululaisen positioista katsottuna tuutoroinnin ja ainejärjestötoiminnan turvaa ja tukea antava puoli korostui. Koululaisfuksi kuvautui kertomuksissa perhettä ja vanhoja ystäviä kaipaavana, yksinäisenä ja välillä ulkopuolisuuden tunteita kokevana opiskelijana uudessa sosiaalisessa ympäristössä. Kun perinteinen akateeminen fuksi keskittyi sosiaalisissa suhteissaan hauskanpitoon ja rentoutumiseen, kertoivat koululaisfuksit sen sijaan pärjäämisestä omilla voimillaan ja tuen hakemisesta läheisimmistä opiskelijatovereista. Koululaisfuksit toivoivat ja arvostivat tukea antavaa ja turvaa tuovaa oman alan opiskelijoiden sisäryhmää. Näissä kertomuksissa tuotiin myös esille toivetta suuremmasta henkilökunnan tuesta, jota suurissa opiskeluryhmissä ja etäopetuksen lisääntyessä ei aina nähty olevan tarjolla. Asiakasfukseille ainejärjestö tarjosi paitsi kaverisuhteita myös edunvalvontaa ja mahdollisuuden verkostoitua. Näitä merkityksiä ei tuotu esille muissa tunnistamissamme fuksien positioissa. Kaikissa kertomuksissa tuutoriryhmän keskeisimpänä tehtävänä nähtiin ryhmäytyminen, johon asemoiduttiin kuitenkin eri tavoin. Toisin kuin koululais- ja akateemiset fuksit, asiakkaat eivät liittäneet ryhmäytymiseen toivetta yhteenkuuluvuudesta. Vierailijan positioista ryhmäytymistäkin tarkasteltiin ikään kuin ulkopuolelta ja kiinnittymättä, prosessina, joka ei kosketa fuksia.

Kertomukset perinteisistä akateemisista fukseista rakensivat kuvaa opiskeluympäristöstä ja uudesta opiskelijasta, joka kasvoi ja kehittyi vastaamaan itseohjautuvan yliopisto-opiskelijan ihanteita – vastuulliseksi ja vapaaksi uudeksi opiskelijaksi. Kertomuksissa koululaisfukseista sen sijaan kuvattiin pärjäämiseen liittyviä huolia (usein tehdystä kovasta työs-

tä huolimatta) ja kuvattiin muutosta itsessä kielteisenä (lisääntynyt stressi, epävarmuus). Kertomuksissa perinteisistä akateemisista ja koululaisfukseista rakennettiin samanlaista kuvaa ideaalisesta yliopisto-opiskelijasta. Kertomustyypit poikkesivat kuitenkin sen suhteen, kuinka lähellä tätä ideaalia tai kaukana tästä ideaalista fuksin nähtiin olevan. Kun kertomuksissa perinteisistä akateemisista fukseista kirjoittajat asemoivat itsensä hyvän opiskelijan kategoriaan, olivat koululaisfukseiden kertomukset ongelmatarinoita eli ideaalista poikkeavuuden kuvauksia.

Asiakasfukseiden kertomuksissa puolestaan rakentui kuva hyvästä opiskelijasta tehokkaana opintojen hankepäällikkönä. Asemoitumisen asiakasfuksin positioon voi nähdä samaisutumisenä uusliberalistiseen oman projektin ihanteeseen ja siten mukautustapana viime vuosikymmenien muutoksiin yliopistomaailmassa ja yhteiskunnassa laajemminkin. Opiskeluprojektin tulee asiakasfuksin mielestä edetä ja tuottaa työllistymishyötyä. Asiakasfuksin positioista käsin kirjoittajat arvioivat palveluntuottajan asemaan asettamaansa yliopistoa ohittaen perinteisen akateemisen ja koululaisposition hyväksymän ideaaliopiskelijan mallin.

Vierailijan positioista käsin yliopisto-opintojen alkua jäsennettiin kauttaaltaan ristiriitaisin merkityksin. Kertomuksissa saattoi olla kuvauksia sekä helpotuksesta opiskelupaikan saamisesta että tyytymättömyydestä opintoalaan. Opintoalan vaihtaminen puolestaan kuvautuu kertomuksissa siinä määrin vaikeana tavoitteena, että jo uuteen hakuprosessiin lähteminenkin epäilyttää.

Tutkijat huomasivat uusien opiskelijoiden luomien erilaisten kategorioiden ja positiointien kautta muodostuvan hyvin erilaisia mielikuvia siitä, millainen yliopisto opiskelijoiden tulkitsemana on. Perinteisen akateemisen fuksin positio rakentuu merkityksille, joita sivistysyliopistoon ja sen perinteeseen on liitetty, kuten opiskelun vapaus ja ajattelun kriittisyys. Heidän kertomuksensa tuottivat kuvaa yliopiston tarjoamasta hedelmällisestä maaperästä ajattelun ja itseohjautuvuuden kasvulle, kun taas koululaisen positioista tarkasteltuna yliopiston voisi nähdä karuna yhä uusien vaatimusten maastona. Kertomuksissa asiakasfukseista toistui käytännöllinen, jopa välineellinen, suhde yliopistoon ja opiskeluun, jotka nähtiin oman työllistettävyyden lisääjänä. Sujuvan ympäristön tarjoaminen opiskelijalle hänen opiskelutavoitteissaan etenemiseen näyttäytyi tällöin yliopiston pääasiallisena tehtävänä. Asiakkaan positio voidaan nähdä vahvistuvan tarjolla olevana opiskelijuuden jäsentämisen tapana tämän hetken yliopistodiskurssissa työllistettävyydestä (esim. Komulainen ym. 2015; Siivonen ym. 2016; Siivonen & Isopahkala-Bouret 2016). Vierailijan positioista käsin kirjoitetuissa kertomuksissa ollaan välipysäkillä ja mietitään ristiriitaisissa tunnelmissa suuntia eteenpäin. Positioista riippumatta kaikissa kertomuksissa kuvattiin kuitenkin stressin kokemuksia. Kerrottu stressi ei kertomuksissa aiheutunut pelkästään opiskelusta vaan myös uudesta ympäristöstä ja usein myös uudesta elämänvaiheesta, omillaan asumisesta uudessa kaupungissa. Yliopisto-opintojen alku näyttäisikin kuvautuvan elämänsä murrosvaiheena haasteineen siinä merkityksessä kuin Zittoun ym. (2013) sitä tarkastelevat.

Tärkeä tuloksemme on, että ainejärjestötoiminta ja tuutorointi kuvautuvat kertomuksissa perinteisistä akateemisista ja koululaisfukseista myönteisinä, ikään kuin muutoksen keskellä pysyvyyden ja yliopiston perinteiden edustajina ja eteenpäin siirtäjinä. Tämä tukee aikaisemman tutkimuksemme (Koivisto ym. 2017) havaintoja siitä, kuinka yliopiston yhteisöjen eri traditiot ja rituaalit ovat tärkeitä uuden opiskelijan integroimisessa osaksi oman oppiaineensa erilaisia ryhmiä. Lisäksi huomio kiinnittyi siihen, että yliopiston henkilökunta näyttäytyi kertomuksissa poissaolevana. Kyse on mahdollisesti siitä, että opintojen alussa opetushenkilöstö ei ole vielä tullut opiskelijoille tutuiksi.

Siivonen ja Filander (2020) havaitsivat nuorien opiskelijoiden kokevan itsenäisen työskentelyn vaatimukset usein itselleen ylivoimaisina, jolloin opiskelijat näyttäytyivät koulu-laisina, kun taas aikuisopiskelijat olivat hyvinkin pärjääviä asiakasopiskelijoita. Tomlinson (2017) löysi sekä asiakkuuteen että työllistettävyyteen mutta myös itsensä kehittämiseen samaistuvia opiskelijoita samalla, kun osa opiskelijoista koki asiakkuuden ristiriitaisena. Alkuohjauksen edelleen kehittäminen heterogeenistä fuksiryhmää parhaiten tukevaksi onkin iso haaste. Siinä olisi tärkeää ottaa huomioon opiskelijoiden erilaisuus ja opiskeluryhmien monimuotoisuus paitsi iän ja aikaisempien opiskelukokemusten suhteen, myös opintoihin ja yliopistoon asemoitumisen tapojen suhteen. Siinä missä osa opiskelijoista (koululaisiksi itsensä asemoivat) tarvitsee tukea ja ohjausta opiskelutekniikoissa ja opintojen suunnittelussa osa (asiakkaiksi itsensä asemoivat) kaipaa mahdollisuutta edetä sujuvasti jo olemassa olevien tavoitteidensa suunnassa.

Alkuohjaus ei kuitenkaan ole vain ohjausta yliopiston käytäntöihin ja sosiaalisiin suhteisiin vaan myös yliopistoon merkityksiä kantavana ja luovana yhteisönä. Yliopistoon ja opiskeluun liitettyjen merkitysten käsittely voisikin olla yksi alkuohjauksen työmenetelmistä. Yliopistossa elävien kategorioiden tekeminen näkyväksi auttaisi opiskelijoita luomaan reflektiivisen suhteen tarjottuihin ideaaleihin ja itseensä opiskelijana. Opintojen aikaisen ja opintoihin integroituvan identiteetin rakennustyön merkityksen tuominen opiskelijoiden tietoisuuteen voisi Danielsin ja Brookerin (2014) mukaan olla myös oleellista opiskelijoiden tulevaisuuden kannalta.

Tutkimusaineistomme on syntynyt tutkimuskontekstissa, kirjoitettuina vastauksina tutkijoiden kirjallisesti esittämiin kirjoituskutsun kysymyksiin. Vaikka kirjoitustilanteesta puuttuu välitön vuorovaikutus kertojan ja kuulijan eli tutkijan välillä, opiskelijat tiesivät osallistuvansa tutkimukseen ja kertomukset oli siten kirjoitettu luettaviksi. Voidaan siis olettaa heidän suunnanneen vastauksensa jollekulle näkymättömissä olevalla tutkijalle, jota voidaan Hyvärisen (2009, 203) tapaan pitää eräänlaisena superkuulijana, jonka ymmärrystä vastauksilla tavoitellaan ja jonka tehtävänä on viedä kertomusta ja sen tietoa eteenpäin. Pidämme pienten kertomusten (Georgakopoulou 2015) lähestymistapaa ja siihen sisältyvää asemointien analyysia toimivana, sillä kertomuksissa oli paljon variaatioita suhteessa toisiinsa ja niistä kyettiin tunnistamaan erilaisia tapoja jäsentää itseä ja tehdä identiteettityötä uudessa elämänvaiheessa.

Positioituminen on aina monikerroksista, moniselitteistä sekä tilannesidonnaista ja se voi muuttua ajan myötä (Davies & Harré 1990; Depperman 2013a). Nyt löydetty merkityksenannon ja positioitumisen tavat koskevat ensimmäisen vuoden opiskelijoita. Olisikin mielenkiintoista seurata miten ne mahdollisesti elävät ja muuttuvat erilaisissa opintojen konteksteissa ja niiden kuluessa. Jatkossa olisi tärkeää tarkastella myös sitä, miten uusien opiskelijoiden käsitykset itsestään oppijoina sekä aikaisempi elämäntilanne, mukaan lukien kouluhistoria, ovat yhteydessä opintoihin liittyvien identiteettipositiointien muodostumiseen.

Kirjallisuus

- Bamberg, Michael 2010. Who am I? Narration and its contribution to self and identity. *Theory & Psychology* 21 (1), 1–22. <https://doi.org/10.1177/0959354309355852>
- Bamberg, Michael. 1997. Positioning between structure and performance, *Journal of narrative and life history* 7 (1–4), 335–342. <https://doi.org/10.1075/jnlh.7.42pos>

- Bamberg, Michael & Georgakopoulou, Alexandra 2008. Small Stories as a New Perspective in Narrative and Identity Analysis. *Text and talk* 28 (3), 377–396. <https://doi.org/10.1515/TEXT.2008.018>
- Daniels, Jeanie & Brooker, Jennifer 2014. Student identity development in higher education: implications for graduate attributes and work-readiness. *Educational Research* 56 (1), 65–76. <https://doi.org/10.1080/00131881.2013.874157>
- Davies, Bronwyn & Harré, Rom 1990. Positioning: The Discursive Production of Selves. *Journal for the Theory of Social Behaviour* 20 (1), 43–63. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5914.1990.tb00174.x>
- Depperman, Arnulf 2013a. Positioning in narrative interaction. Teoksessa Bamberg, Michael. (toim.), *Narrative inquiry*. Amsterdam: Benjamins, 1–15. <https://doi.org/10.1075/ni.23.1.01dep>
- Depperman, Arnulf 2013b. How to get a grip on identities in interaction. (What) does ‘positioning’ offer more than ‘membership categorization’? Evidence of a mock story. Teoksessa Bamberg, Michael (toim.), *Narrative inquiry*. Amsterdam: Benjamins, 62–88. <https://doi.org/10.1075/ni.23.1.04dep>
- Fejes, Andreas 2008. European citizens under construction: The Bologna process analysed from a governmentality perspective. *Educational Philosophy and Theory*. 40 (4), 515–530. <https://doi.org/10.1111/j.1469-5812.2007.00362.x>
- Fejes, Andreas 2010. Discourses on Employability: Constituting the Responsible Citizen. *Studies in Continuing Education*, 32 (2), 89–102.
- Georgakopoulou, Alexandra 2015. Small stories research. Methods – Analysis – Outreach. Teoksessa De Fina, Anna & Georgakopoulou, Alexandra (toim.), *The Handbook of narrative analysis*. Chichester: Wiley, 254–270. <https://doi.org/10.1002/9781118458204.ch13>
- Georgakopoulou, Alexandra & Goutsos, Dionysis 2002. Revisiting discourse boundaries: The narrative and non-narrative modes. *Text & Talk* 20 (1), 63–82. <https://doi.org/10.1515/text.1.2000.20.1.63>
- Goffman, Erving 1959. *The presentation of self in everyday life*. London: Penguin books.
- Green, Tuomas, Nevala, Arto & Puustinen Mikko (toim.) 2009. *Suolankeittäjien heimo – Varnitsa ry:n historia 1970–2008*. Saarijärvi: Varnitsa ry.
- Harré, Rom, Moghaddam, Fathali M., Cairnie Pilkerton, Tracey, Rothbart, Daniel & Sabat, Steven R. 2009. Recent advances in positioning theory. *Theory and psychology* 19 (1), 5–31. <https://doi.org/10.1177/0959354308101417>
- Hyvärinen, Matti 2009. Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa Ruusuvoori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.), *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 189–222.
- Hyvärinen, Matti, Hatavara, Mari & Rautajoki, Hanna 2019. Kerronta, asemointi ja haastattelun analyysi. *Sosiologia* 56 (1), 6–25.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kursi & Suoninen, Eero (2012). *Kategoriat, kulttuuri ja moraali*. Tampere: Vastapaino.
- Kela 2020. Opintotuki-info [www-lähde]. < <https://www.kela.fi/documents/10180/681919/Optuinfo.pdf/d3f6399c-c718-4057-81ae-88e525e099f8> > (Luettu 7.1.2020).
- Koivisto, Hanna, Komulainen, Katri, Rätty, Hannu. & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta 2017. Kastajaisista kostajaisiin *Nuorisotutkimus* 35(3), 22–37.
- Komulainen, Katri, Kärkkäinen, Maija, Korhonen, Maija, Rätty, Hannu, Siivonen, Päivi, Kasanen, Kati & Rautiainen, Riitta 2015. Kun mikään ei riitä – Akateeminen kykyminen puntarissa. Teoksessa Brunila, Kristiina, Onnismaa, Jussi & Pasanen, Heikki

- (toim.), *Koko elämä töihin. Koulutus tietokykykapitalismissa*. Tampere: Vastapaino, 147–170.
- Korhonen, Vesa & Toom, Auli 2017. Opintoihin kiinnittymisen ja hyvinvoinnin yhteyksien tunnistaminen sekä pedagogisen hyvinvoinnin tukeminen korkeakoulun opetusyhteisössä. Teoksessa Korhonen, Vesa, Annala, Johanna & Kulju, Pirjo (toim.), *Kehittämisen palat, yhteisöjen salat. Näkökulmia koulutukseen ja kasvatukseen*. Tampere: Tampere University Press, 131–154.
- Kouvo, Anne, Lairio, Marjatta & Puukari, Sauli 2009. Yliopisto-opiskelu osana opiskelijan elämän ja identiteetin rakentumista. *Kasvatus* 40 (5), 443–453.
- Kunttu, Kristiina, Pesonen, Tommi & Saari, Juhani 2016. *Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus*. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 48. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö.
- Kurri, Eero 2006. *Opintojen pitkittymisen dilemma. Tutkimus opintojen sujumattomuustekijöistä yliopistoissa ja niihin vaikuttamisen keinoista*. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 27/2006. Helsinki: Otus ry.
- Laalo, Hanna, Kinnari, Heikki & Silvennoinen, Heikki 2019. Setting new standards for homo academicus: entrepreneurial university graduates on the EU agenda. *European Education* 51 (2), 93–110. <https://doi.org/10.1080/10564934.2018.1489729>
- Van Langenhoven, Luk & Harré, Rom. 1999. Introducing positioning theory. Teoksessa Van Langenhoven, Luk & Harré, Rom. (toim.), *Positioning theory: Moral contexts of intentional action*. Oxford: Wiley-Blackwell, 14–31.
- McAdams, Dan P. 1985. *Power, intimacy, and the life story*. New York: Guilford.
- Nevgi, Anne 2017. Matkailu avartaa – digitalisaatio ja hubit ovat yliopistokampusten tulevaisuus. *Yliopistopedagogiikka* 24 (2). 1–2.
- Nori, Hanna 2011. *Kenelle yliopiston portit avautuvat? Tutkimus suomalaisiin yliopistoihin ja eri tieteenaloille valikoitumisesta 2000-luvun alussa*. Turku: Turun yliopisto.
- Plamper, Raakel & Laalo, Hanna 2017. Akateemisen koulutuksen ihanteet rehtoreiden puheissa 1920-luvulta tähän päivään. *Koulu ja menneisyys. Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian vuosikirja* 55. Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seura, 1–35.
- Poutanen, Jenni, Peltoniemi, Sanna & Pihlajarinne, Noora 2015. Uudet arkkitehtoniset ratkaisumallit muuttavat kampuksien ilmettä. Teoksessa Nenonen, Suvi, Kärnä, Sami, Junnonen, Juha-Matti, Tähtinen, Sari & Sandström, Niclas (toim.), *Oppiva kampus. How to co-create campus?* Tampere: Juvenes Print, 12–13.
- Rautopuro, Juhani & Korhonen, Vesa 2011. Yliopisto-opintojen keskeyttämisriski ja opintoihin kiinnittymisen ongelmat. Teoksessa Mäkinen, Marita, Korhonen, Vesa, Annala, Johanna, Norrgrann, Ann-Marie, Kalli, Pekka & Svärd, Päivi (toim.), *Osallista-va korkeakoulutus*. Tampere: Juvenes Print, 17–46.
- Read, Barbara, Archer, Louise & Leathwood, Carole 2006. Challenging cultures? Student conceptions of 'belonging' and 'isolation' at a post-1992 university. *Studies in higher education* 28 (3), 261–277. <https://doi.org/10.1080/03075070309290>
- Rinne, Risto & Jauhiainen, Arto 2012. In the shifting sands of policy – University academics' and employees' views and experiences of Finnish new higher education policy. Teoksessa Ahola, Sakari & Hoffman David M. (toim.), *Higher education research in Finland. Emerging Structures and contemporary issues*. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, 89–110.
- Rytkönen, Eelis & Korpinen, Ville 2015. Arvon yhteisluominen yliopistokampuksilla. Teoksessa Nenonen, Suvi, Kärnä, Sami, Junnonen, Juha-Matti, Tähtinen, Sari &

- Sandström, Niclas (toim.), *Oppiva kampus. How to co-create campus?* Tampere: Juvenes Print, 10–11.
- Räty, Hannu, Komulainen, Katri, Hytti, Ulla, Kasanen, Kati, Siivonen, Päivi & Kozinska, Inna 2019. University students' perceptions of their abilities relate to their entrepreneurial intent, *Journal of Applied Research in Higher Education* 11 (4), 897–909. <https://doi.org/10.1108/JARHE-07-2018-0119>
- Räty, Hannu, Kozlinska, Inna, Kasanen, Kati, Siivonen, Päivi, Komulainen, Katri & Hytti, Ulla 2019. Being stable and getting along with others: perceived ability expectations and employability among Finnish university students. *Social Psychology of Educations* 22 (4), 757–773. <https://doi.org/10.1007/s11218-019-09510-9>
- Sandström, Niclas & Nevgi, Anne 2017. Tulevaisuuden yliopisto – käännteinen oppiminen keikauttaa kampuksen. *Yliopistopedagogiikka* 24 (2), 47–51.
- Siivonen, Päivi & Filander, Karin 2020. 'Non-traditional' and 'traditional' students at a regional Finnish University: Demanding customers and school pupils in need of support. *International Journal of Lifelong Education* 39 (3), 247–262. <https://doi.org/10.1080/02601370.2020.1758814>
- Siivonen, Päivi & Isopahkala-Bouret, Ulpukka, 2016. Adult graduates' negotiations of age(ing) and employability. *Journal of Education and Work* 29 (3), 352–372. <https://doi.org/10.1080/13639080.2014.939161>
- Siivonen, Päivi, Komulainen, Katri, Räty, Hannu, Korhonen, Marja, Kasanen, Kati & Rautiainen, Riitta, 2016. Salvation or a broken promise? Two adult graduates' social positioning in education and working life. *Scandinavian Journal of Educational Research* 60 (1), 110–125. <https://doi.org/10.1080/00313831.2015.1017839>
- Silvonen, Jussi 1996. Nopeammin, nopeammin ... opiskelu ja korkeakoulupolitiikka. Teoksessa: Helenius, Börje & Hämäläinen, Esa & Tuunainen, Juha (toim.), *Kohti McDonalds yliopistoa?* Helsinki: Tammi, 73–118.
- Skaniakos, Terhi, Penttinen, Leena & Lairio, Marjatta 2011. Vertaistuutorointi yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Teoksessa Penttinen, Leena, Plihtari, Elina, Skaniakos, Terhi & Valkonen Leena (toim.), *Vertaisuus voimavarana ohjauksessa*. Jyväskylän yliopistopaino, 17–27.
- Tinto, Vincent 2006. Research and practice of student retention: What next? *Journal of College Student Retention* 8 (1), 1–19. <https://doi.org/10.2190/4YNU-4TMB-22DJ-AN4W>
- Tinto, Vincent 2016. Student success does not arise by chance. Teoksessa Bonne, Pieterjan & Nutt, Diane (toim.), *Ten times the first year. Reflections of the European first year experience conference*. Leuven: Lannoo Publications, 151–160.
- Tirronen, Jarkko 2005. *Modernin yliopistokoulutuksen lähtökohdat ja sivistyskäsitteet*. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 122.
- Tomlinson, Michael 2017. Student perceptions of themselves as 'consumers' of higher education. *British Journal of Sociology of Education* 38 (4), 450–467. <https://doi.org/10.1080/01425692.2015.1113856>
- Vilkuna, Kustaa H. J. 2013. *Kapina kampuksella*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 113. Jyväskylä: Bookwell Oy.
- Wilcox, Paula, Winn, Sandrab & Fyvie-Gaud, Marylynn 2005. It was nothing to do with the university, it was just the people. The role of social support in the first-year experience of higher education. *Studies in higher education* 30 (6), 707–722. <https://doi.org/10.1080/03075070500340036>

Ylijoki, Oili-Helena 1998. *Akateemiset heimokulttuurit ja noviisien sosialisaatio* Tampere: Vastapaino.

Ylijoki, Oili-Helena & Ursin, Jani 2013. The construction of academic identity in the changes of Finnish higher education. *Studies in higher education* 38(8), 1135–1149. <https://doi.org/10.1080/03075079.2013.833036>

Ylöstalo, Hanna 2014. Työntekijäkansalaisia vai maailmanmuuttajia? Opiskelijat uusliberalistisessa yliopistossa. *Sukupuolentutkimus–Genusforskning* 27 (4), 5–16.

Zittoun, Tanya, Valsiner, Jaan, Vedeler, Dankert, Salgado, João, Gonçalves, Miguel M. & Ferring, Dieter 2013. *Human development in the life course. Melodies of living*. Cambridge: University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139019804>

PsL, psykoterapeutti Hanna Koivisto työskentelee Ylioppilaiden Terveystieteiden tutkimuskeskuksessa (YTHS:ssä) psykologina ja yksityisenä psykoterapeuttina.

PsT, professori Katri Komulainen työskentelee Itä-Suomen yliopistossa psykologian professorina.

PsT, emeritusprofessori Hannu Rätty työskentelee Itä-Suomen yliopistossa.